

Lik očeta v Kersnikovih Kmetških slikah

1 Uvod

Zborovanje slavistov lanskega oktobra v Kranju je nosilo naslov Janko Kersnik in njegova doba. Teme referatov so se tako nanašale na literalno delo Janka Kersnika. Iz množice njegovih del sem za seminarско nalogo izbrala Kmetške slike.

Navadno je v Kmetških slikah predmet obravnave poetični realizem in kruti boj za preživetje, jaz pa sem v svojem prispevku (podlaga zanj je seminarška naloga) posvetila pozornost liku očeta, ki se pojavlja v teh pripovedih.

Namen prispevka je ugotoviti, kako mladina gleda na odnose med očeti in njihovimi otroci v Kmetških slikah. Zato prispevek temelji na sodelovanju z učenci pri pouku književnost.

2 Povzetek

Osrednji del prispevka opisuje, kako učenci vidijo očete v posameznih pripovedih: 3. poglavje vsebuje vprašanja za učence, ki sem jih sestavila tako, da je poudarek na lastnostih očetov v posameznih zgodbah; 4. poglavje pa vsebuje odgovore učencev na omenjena vprašanja ter mojo in skupno analizo teh odgovorov.

Na koncu je še zaključek, ki vsebuje oceno sodelovanja učencev pri taki obravnavi in ugotovitev, kako vrednotijo določene lastnosti očetov.

3 Naloga za učence

Pri pouku književnosti v 7. razredu smo se z učenci osredotočili na že prej omenjeni lik očeta v Kersnikovih Kmetških slikah, ki so jih učenci prebrali za domače branje.

Za to obravnavo smo izbrali štiri pripovedi, v katerih nastopajo očetje v odnosu do svojih otrok, in sicer:

- **Mačkova očeta** (stari Maček),
- **Kmetška smrt** (stari Planjavec),
- **Rojenica** (Koporčev Jurca),
- **Ponkrčev oča** (oče mladega Ponkrca).

Učence sem razdelila v dve skupini. Vsaka skupina je s pomočjo vprašanj, ki jih navajam, obravnavala po dva očeta iz Kmetških slik.

1. skupina:

Mačkova očeta

- Kaj je stari Maček odgovoril pripovedovalcu, ko ga je ta vprašal, kdaj bo nehal gospodariti?

- Česa se stari Maček boji?
- Kaj se staremu Mačku zgodi?
- Na kakšen način stari Maček zahteva denar od svojega sina?
- Kaj pravi stari Maček na prošnjo, naj odpusti sinu?
- Kakšno usodo napoveduje svojemu sinu?
- Kaj odgovori sin, ko ga pripovedovalec vpraša, kako je ravnal s svojim očetom?
- Kakšen zgled je dal stari Maček svojemu sinu?
- Napiši besede, v katerih se kaže očetovo sovraštvo do sina!
- Ali je boj za preživetje vreden več kot ljubezen med očetom in sinom? Pojasni!
- Kakšne očetovske lastnosti lahko pripišemo staremu Mačku?

Kmetska smrt

- Kaj je glavno dogajanje v tej pripovedi?
- Kako je Planjavec razdelil svojo zapuščino? Na koga je pri tem predvsem mislil?
- Kako je stari Planjavec pred usodnim padcem razmišljal o tem, da bi prepustil svoje posestvo kateremu izmed svojih treh sinov?
- Zakaj je želel biti gospodar, dokler je še zmožel delati?
- Ali kje v besedilu lahko zasledimo, da Planjavec z ljubeznijo govori o svojih otrocih?
- Kakšne očetovske lastnosti je imel Planjavec?
- Primerjaj očeta iz obeh pripovedi in napiši svoje mnenje o njiju!

2. skupina:

Rojenica

- Kakšen privid je imel Koporčev Jurca, ko se je po proslavljanju sinovega rojstva pozno ponoči vračal domov?
- Kaj je Jurca sklenil po tem prividu?
- Kaj vse je Jurca žrtvoval za svojega sina Štefana, da se je ta lahko šolal?
- Ali se je Jurca kaj jezil zaradi sinovega šolskega neuspeha?
- S čim se je Jurca tolažil ob Štefanovem neuspehu?
- Kaj je Jurca podaril svojemu sinu?
- Kako se je Jurca vedel ob sinovem odhodu v vojsko?
- S čim se je Jurca spet tolažil?
- Kako je Jurca izrazil svoja čustva, ko je izvedel za sinovo smrt?
- Kakšne očetovske lastnosti so značilne za Koporčevega Jurca?

Ponkrčev oča

- Zakaj krstijo Tolstovrnikovega novorojenčka za Ponkrca?
- Kdaj Ponkrčev oče obišče svojega sina?
- Zakaj čuti Ponkrčev oče dolžnost, da pred smrtjo vidi svojega sina?
- Zakaj oče Ponkrca izpove svojo zgodbo?
- Kakšnega očeta imamo pred seboj v tej pripovedi?
- Iz česa na koncu lahko razberemo, da je sin odpustil očetu njegovo življenjsko napako?
- Primerjaj očeta iz obeh pripovedi in napiši svoje mnenje o njiju!

4 Odgovori učencev

a) Oznake očetov v 1. skupini

Koporčev Jurca

- skrben,
- prijazen,
- naiven,
- ima rad svojega sina,
- je ponosen na svojega sina,
- dober oče.

Ponkrčev oča

- slab oče, ki se ne zanima za sina,
- ni pravi oče, ker ni skrbel za svojega sina,
- oče, ki je odšel po svoje.

b) Primerjava očetov v 1. skupini

- Koporčev Jurca je stal svojemu sinu ob strani od rojstva pa do smrti. Ponkrčev oče pa je izginil že pred sinovim rojstvom.
- Oba sta dobra očeta, saj je tudi Ponkrčev oče čutil to dolžnost, da je priznal svoje očetovstvo.
- Ponkrčev oča je bil slab oče, ker sina ni priznal.
- Ponkrčev oče je bil slab, ker ga ni nič zanimalo, kaj bo z Urško in sinom; Koporčev Jurca je imel rad svojega sina, saj ga je dal šolat v mesto.

Zanimivo je, da nekateri učenci vrednotijo očeta mladega Ponkrca kot dobrega, čeprav se ob sinu pojavi šele tik pred smrtjo.

c) Oznake očetov v 2. skupini

Stari Maček

- trmast,
- grob,
- težko odpušča,
- maščevalen,
- jezen,
- ne skrbi za svojega sina,
- nezadovoljen,
- nepopustljiv,
- slab zgled svojemu sinu.

Stari Planjavec

- dober,
- delaven,
- skrben,
- trden,
- neobčutljiv,
- zaprt vase,
- imel je rad svoje otroke,
- trd do svojih otrok,
- v sebi nosi nekaj nežnosti.

d) Primerjava očetov v 2. skupini

- Oba sta si podobna. Vsak ima svoj razlog, da ne zapusti posestva sinu. Stari Maček se boji slabega ravnanja z njim na starost. Planjavec pa se je hotel počutiti koristnega.
- Oba sta bila trda do svojih otrok, toda Planjavec je kazal več ljubezni. Stari Maček daje slab zgled svojemu sinu. Planjavec pa je trden in delaven, zato imajo tudi njegovi otroci lepši zgled.
- Stari Maček ni kazal nobene ljubezni in kakšne nežnosti do svojega sina. Po mojem mnenju sploh ni bil oče. Planjavec pa je imel le nekaj ljubezni v srcu.
- Stari Maček ni hotel zapustiti kmetije sinu, ker se je bal, da ga bo sin na stara leta nagnal od hiše. Stari Planjavec pa noče zapustiti posestva pred smrtjo zato, ker misli, da otroci ne bodo znali prav gospodariti. Imata skupno lastnost, da svojim otrokom ne zaupata.
- Stari Maček bi moral biti bolj ljubezniv do svojega sina in se mu vse to ne bi zgodilo. Planjavec pa je imel prave lastnosti za dobro vzgojo otrok.

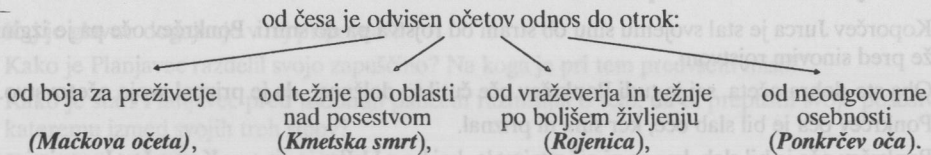
Zanimivo je, da nekateri učenci vidijo vzrok za žalostni konec starega Mačka v tem, da ni bil dober zgled svojemu sinu, manj pa v materialnih okoliščinah.

Na vprašanje, *Kateri tip očeta prevladuje v Kmetiskih slikah?*, so učenci odgovorili, da trden oče, ki je do svojih otrok dober predvsem v dejanjih, ljubezen do otrok pa manjkrat izrazi s čustvi.

Na vprašanje, *Kateri očetje najbolj jasno izražajo svoja čustva?*, so učenci odgovorili takole (povzetek).

Najbolj jasno izražata svoja čustva do sina stari Maček, ki tako sovraži svojega sina, da bi ga rad pregnal s posestva, in Jurca, ki se nenehno žrtvuje za sinovo boljše življenje. V Ponkrčevemu očetu lahko očetovo ljubezen razberemo iz priznanja krivde svojemu nezakonskemu sinu. Pri kmetu Planjavcu pa so čustva do otrok neizražena in se kažejo predvsem v delitvi zapuščine, kjer daje prednost otrokom.

Z učenci smo skupaj naredili sklep, v katerem ugotavljamo,

5 Sklep

Moja obravnava temelji predvsem na sodelovanju z učenci, ki je bilo v precejšnji meri zadovoljivo.

Učenci 7. razreda seveda razmišljajo o odnosu očeta do svojih otrok na način, ki je značilen za njihovo starost. Na prvo mesto postavljajo vrednote, kot so skrbnost, delavnost, dobrota, trdnost itn.

Učenci v sklepu ugotavljajo, da na očetov odnos do njegovih otrok ne vplivajo zgolj zunanje, stvarne okoliščine (kot se to na splošno ugotavlja za Kersnikov realizem v teh pripovedih), pač pa tudi subjektivno-psihološke okoliščine, kot so vraževerje ter lahkoživa in neodgovorna osebnost.

Tako učenci ob njim dostopni analizi oseb na svoj način presegajo stereotipne šolske predstave o Kersnikovem realizmu.

Katarina Oblak Vidic
O. Š. Šmartno pod Šmartno goro